

การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของ วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง*

AN APPLICATION OF SAPPĀYA 4 IN BUDDHIST TOURISM MANAGEMENT OF WAT PHRA BOROMMATHAT CHEDI KHIAN BANG KAEW, PHATTHALUNG PROVINCE

พระไกรสร วรโชโต (ทองฉิม)*, พระครูวิจิตรศีลาจารย์, พระครูโฆสิตวัฒน์นาคกุล

Phra Kraisor Warachoto (Thongchim), Phrakhrui wijitajarn, Phrakru Kositwattananukul

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดนครศรีธรรมราช

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kraisorthongchim@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง 2) เพื่อศึกษาหลักสี่ปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง การจัดการ หมายถึง กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง มีประเด็นที่ควรมีการปรับแก้ให้ดีขึ้น โดยสรุปเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านสถานที่ 2) ด้านอาหาร 3) ด้านบุคคล และ 4) ด้านธรรมะ 2) หลักสี่ปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลักสี่ปายะ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการจัดการให้มีความเหมาะสมเพื่อการดำเนินชีวิตและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) อาวาสสี่ปายะ 2) อาหารสี่ปายะ 3) บุคคลสี่ปายะ และ 4) ธรรมสี่ปายะ 3) การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง หลักสี่ปายะ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการจัดการให้มีความเหมาะสมเพื่อการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยประยุกต์ใช้หลักอาวาสสี่ปายะ เพื่อแก้ปัญหาด้านสถานที่ หลักอาหารสี่ปายะ เพื่อแก้ปัญหาด้านอาหาร หลักบุคคลสี่ปายะ เพื่อแก้ปัญหาด้านบุคคล และหลักธรรมสี่ปายะ เพื่อแก้ปัญหาด้านธรรมะ

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, สี่ปายะ 4, การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

Abstract

This thesis has 3 main objectives: 1) To study the concept of Buddhist tourism management at Wat Phra Boromathat Chedi Khian Bang Kaew Phatthalung Province 2) To study the Sappāya 4 as appeared in Buddhist scriptures. 3) To apply the Sappāya 4 in Buddhist tourism

* Received May 30, 2023; Revised June 5, 2023; Accepted July 10, 2023

management at Wat Phra Boromathat Chedi Khian Bang Kaew Phatthalung Province. It is qualitative research, focuses on document studies and in-depth interviews. The research results were found that: 1)The concept of Buddhist tourism management at Wat Phra Boromathat Chedi Khian Bang Kaew Phatthalung Province.It found that Management refers to the process of carrying out various activities to achieve goals for the utmost benefit of the people, communities, society and the nation. Buddhist tourism management of Wat Phra Boromathat Chedi Khian Bang Kaew, Phatthalung Province. There are 4 issues that should be improved, which can be summarized into 4 issues: 1) Place, 2) Food, 3) People, and 4) Dhamma. 2) The Sappāya 4 as appeared in Buddhist scriptures. It found that the Sappāya 4 is the Buddhist principle for proper management of life and activities. The Sappāya 4 consists of 1) ĀvāsaSappāya 2) ĀhāraSappāya 3) PuggalaSappāyaand 4) Dhamma Sappāya. 3) An Application of the Sappāya 4 in Buddhist tourism management at Wat Phra Boromathat Chedi Khian Bang Kaew Phatthalung Province. It found that the Sappāya 4 is a principle for proper management of life and activities by applying the ĀvāsaSappāya in order to solve the problem of location, ĀhāraSappāya to solve food problems, PuggalaSappāya to solve personal problems and Dhamma Sappāya in order to solve the Dhamma problem.

Keywords: Application, Sappāya 4, Buddhist Tourism

บทนำ

การดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ได้รับความสะดวกสบายจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย และรวดเร็ว สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบ การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เรียนรู้วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เกี่ยวกับสถานที่ที่สวยงามหรือทัศนียภาพแปลกใหม่ที่ต่างถิ่น (วรรณภา วงษ์วานิช, 2539) เพราะเหตุนี้การท่องเที่ยวในแบบต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น วัดหรือศาสนสถาน เป็นอีกแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้คนในปัจจุบัน สนใจไปเที่ยว เช่นการไปกราบไหว้ ขอพร เข้าร่วมพิธีงานเทศกาลต่าง ๆ เช่นตักบาตรดอกไม้มันต์เทียนพรรษา (ภัทร์สุภา ลีลานภาพรรณ, 2551) เรียนรู้ประเพณี และวัฒนธรรมประจำถิ่น วัดจึงได้มีบทบาทโดยอาศัยคุณสมบัติของศาสนสถานการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสพบเห็นความวิจิตรตระการตา ความโอ่อ่าสง่างาม ของศาสนสถาน ได้พบเห็นจริยาวัตรอันงดงามของพระสงฆ์ ก็อาจเกิดความเลื่อมใสศรัทธาสนใจใน การศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาทางพระพุทธศาสนา เป็นแรงจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยว กรมการศาสนา ในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้นำทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นมาเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ประกอบกับประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนามีวัดเป็นจำนวนมาก และมีคุณค่าดังกล่าวข้างต้น การท่องเที่ยวเชิงพุทธ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีมิติของการพัฒนาจิตใจ ความเลื่อมใส ความรัก ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

แหล่งท่องเที่ยวเมื่อมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาเที่ยวแล้ว หากขาดการจัดการและการบริหารที่ดีย่อมจะมีปัญหาเกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้านตามมา ดังนั้น การจัดการจึงเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันและแก้ปัญหา ในแนวทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่พระพุทธองค์ได้แสดงไว้ในพระไตรปิฎกนั้นมีจำนวนมาก และมีหลักธรรมที่สอดคล้อง คือ หลักสัปปายะ 4 เราสามารถจะนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ โดยนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กร อำนาจการ และควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2535) การจัดการวัดเป็นหน้าที่จัดการของเจ้าอาวาสควรให้เกิดความสุข (สัปปายะ) 4 อย่าง คือ 1) อาวาสสัปป

ป่วย ที่อยู่เป็นที่สบาย เป็นสิ่งที่สนับสนุนเกื้อกูล ส่งเสริมหรืออำนวยความสะดวกให้เกิดความสะดวกสบายเกิดความคล่องตัวในการเป็นอยู่ในการทำความดี (พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), 2559) เป็นธรรมเนียมสถานรีนรมย์เจริญตาเจริญใจแก่ผู้พบเห็นและเป็นศูนย์กลางของชุมชนพัฒนาด้านกาย จิตใจของชาวชุมชน 2) อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบาย เมื่อมีที่อยู่ทีสบายก็ต้องคำนึงถึงแหล่งอาหารเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ และต้องหากินได้ง่ายปลอดภัยสะอาดไม่เป็นอาหารที่บริโภคแล้วเป็นแหล่งนำมาซึ่งโรคร้ายไข้เจ็บ วัตถุประสงค์ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการจัดการเรื่องอาหารเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 3) บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบาย คำนึงถึงเรื่องบุคคลที่อยู่ภายในวัด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความเจริญและความเสื่อมของศาสนา 4) ธรรมสัปปายะ ธรรมเป็นที่สบาย จุดมุ่งหมายหลักของวัดคือสถานที่ประพาศธรรม สิ่งที่จะก่อให้เกิดธรรมสัปปายะ คือ บริเวณวัดร่มรื่น เป็นระเบียบ และมีคติธรรมต่าง ๆ ในวัดคอยเตือนสติ และมีการสั่งสอนอบรมธรรมะอยู่เสมอ (ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้, 2564)

วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นวัดเก่าแก่ ตั้งอยู่เลขที่ 42 บ้านบางแก้ว หมู่ที่ 4 ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ตามประวัติศาสตร์ และพงศาวดารมีชื่อเรียกขานกันว่า “วัดเขียนบางแก้วเป็นวัดเก่าแก่ที่มีอายุกว่า 1,000 ปี สร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 13-14) ตามตำนานเรื่องเล่าพื้นเมืองหลาย ๆ ตำนาน เช่น ตำนานเพลาวัด ได้กล่าวถึงวัดเขียนบางแก้วไว้ว่านางเลือดขาวเป็นผู้สร้างวัดนี้ โดยได้จารึกเรื่องราวการก่อสร้างลงบนแผ่นทองคำที่เรียกว่าเพลาวัดกล่าวไว้ว่าวัดเขียนบางแก้ว สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 1492 ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 1493 เจ้าพระยาภูมราภิบาลนางเลือดขาวได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากเกาะลังกามาบรรจุไว้ในพระมหาธาตุเจดีย์ หรือตามตำนานการสร้างวัดเขียนบางแก้ว ของพระครูสังฆรักษ์ (เพิ่ม) กล่าวว่าพระยากรุทอง เจ้าเมืองพัทลุงเป็นผู้สร้างวัดขึ้นเมื่อปีกุนเอกศก พ.ศ. 1482 (จ.ศ. 301) พร้อมกับสร้างพระมหาธาตุและก่อพระเชตุพนวิหารได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในปี พ.ศ. 1486 แต่ในทำเนียบวัดของจังหวัดพัทลุงของพระครูอรุณสังวร (เอียด) อดีตเจ้าคณะจังหวัดพัทลุง กล่าวว่า วัดเขียนบางแก้วสร้างเมื่อ พ.ศ. 1482 ตามประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่าในสมัยอยุธยาตอนกลางถึงการบูรณะวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้วครั้งใหญ่ ๆ 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกในสมัยอยุธยาตอนกลางระหว่างปี พ.ศ. 2109-2111 ตรงกับแผ่นดินของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ผู้นำในการบูรณะวัดคือเจ้าอินบุตรปะขาวกับนางเป้าชาวบ้านสะทัง ตำบลหวนโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ครั้งที่ 2 สมัยพระเพทราชา ตรงกับ พ.ศ. 2242 ผู้นำในการบูรณะปฏิสังขรณ์ คือพระครูอินทเมธาสิริญาณุสาครบรรณนทราชจุฬามณีศรีอุปดิษเฐร คณะปาแก้วหัวเมืองพัทลุง ครั้นเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2310 วัดเขียนบางแก้ว ก็กลายเป็นวัดร้าง ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์วัดเขียนบางแก้วได้รับการบูรณะอีกหลายครั้ง (สำนักเรียนรู้หญิงหลงอรชรกรวี, 2565) วัดเขียนบางแก้ว ก็มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่สำคัญ มีโบราณสถานสำคัญ ๆ และยังเป็นที่ตั้งเมืองครั้งแรกของพัทลุง ในปัจจุบันมีผู้คนจำนวนมากได้เดินทางมาท่องเที่ยวที่นี่เพื่อขอพรกราบไหว้บูชาพระบรมเจดีย์และศึกษาเรียนรู้ถึงเรื่องราวในอดีต นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ยังไม่ได้รับความสะดวกสบายในด้านต่าง ๆ และจะเป็นปัญหาตามมาในอนาคต

ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยเชื่อว่าผลของการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาทางพระพุทธศาสนา และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบการศึกษาแนวคิดวิเคราะห์จากทฤษฎีเชิงเอกสาร
2. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด จำนวน 1 รูป เจ้าคณะอำเภอเขาชัยสน จำนวน 1 รูป เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง จำนวน 1 รูป พระลูกวัด จำนวน 2 รูป หน่วยงานเทศบาลจอนถนน จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชนประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน และนักท่องเที่ยวจำนวน 4 คน รวม 15 รูป/คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (In-depth interview) จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้สัมภาษณ์เชิงลึก เจ้าคณะจังหวัดพัทลุง เจ้าคณะอำเภอเขาชัยสน เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง หน่วยงานเทศบาลจอนถนน ผู้นำชุมชนประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว โดยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง หลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการพัฒนาวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เป็นการวิเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีและข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการพัฒนาวัด ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศึกษา 2) นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการทำแบบสัมภาษณ์ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเชิงลึกความคิดเห็นของ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอเขาชัยสน เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โดยมีขั้นตอน ดังนี้
 1. ผู้วิจัยจะศึกษาสภาพแวดล้อมของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
 2. ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษา แนวทาง หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
 3. ผู้วิจัยจะทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิง ตามกรอบแนวคิดข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร นำมาเป็นแนวคำถาม จากนั้นดำเนินการตรวจเครื่องมือวิจัย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาภาษาที่ใช้ถูกต้อง
 4. ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาข้อมูลพร้อมทั้งลงพื้นที่ โดยทำการสัมภาษณ์เชิง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน รวบรวมเอกสาร และข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการ วิธีการในการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการพัฒนาวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

5. ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามและที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงลึก และจากเอกสารทั้งหมด โดยสรุปผลการวิจัยด้วยการเรียบเรียงเชิงเนื้อหาตามกรอบแนวคิดหลักสี่ปลายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

6. ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวการประยุกต์ใช้หลักสี่ปลายะ 4 ในการจัดการพัฒนา เพื่อข้อสรุปที่เป็นข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักสี่ปลายะ 4 ในการพัฒนาวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

ผลการวิจัย

1. แนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เกี่ยวกับการบริหารจัดการขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มีการกำหนดไว้ โดยการใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์มาผสมผสานกัน เพื่อการนำทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการจัดการ โดยผ่านกระบวนการบริหารการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุม และการประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. หลักสี่ปลายะ 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมเพื่อการจัดการที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม แหล่งอาหารที่เหมาะสมถูกสุขลักษณะ บุคคลที่เหมาะสม การพูดคุยเหมาะสม รวมถึงอิริยาบถที่มีความเหมาะสม เอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อการประพาสและปฏิบัติธรรม หากใช้เป็นแนวทางเพื่อการจัดการท่องเที่ยว ก็จัดเป็นหลักธรรมที่เอื้อต่อการจัดการด้านสถานที่ ด้านอาหาร ด้านบุคคล และด้านธรรมะให้มีความเหมาะสมเกิดความสะดวกสบาย เป็นที่เจริญตาเจริญใจต่อนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชม

3. การประยุกต์ใช้หลักสี่ปลายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทาง ในการจัดการวัดให้มีความเหมาะสมต่อการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา โดยการประยุกต์ใช้หลักสี่ปลายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา คือ

3.1 อาวาสสี่ปลายะ เป็นการจัดบริเวณภายในวัดให้เอื้อต่อการท่องเที่ยว โดยมีการปรับปรุงสถานที่สำคัญ ตามหลักไตรสิกขา โดยสถานที่ที่จะต้องสะอาด เป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการทำงาน การใช้ชีวิต เป็นการสร้างความสะอาดทางกายภาพ คือ การทำการคัดแยกสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องใช้ในโบรณสถาน ให้ดูเรียบง่ายเหมาะสมกับโบรณสถานนั้น ๆ จัดวางสิ่งของที่ใช้ภายในวัดให้เป็นระบบ เพื่อความสะดวก และง่ายต่อการนำมาใช้ มีความปลอดภัย และจัดวางไว้ในที่ที่เหมาะสม ไม่รบกวนสายต่านักท่องเที่ยว การทำความสะอาดทั้งภายในและภายนอกโบรณสถานไม่ใช่สกปรก หากเกิดความสกปรก ก็จะต้องรีบทำความสะอาดทันที จัดให้ถูกสุขลักษณะ การรักษาสถานที่ อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ และสิ่งของที่จัดแสดงจะต้องเป็นสิ่งของที่ถูกสุขลักษณะ มีความปลอดภัยต่อการใช้ ไม่ส่งผลทำให้เกิดอันตราย ให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกปลอดภัยเมื่อมาในสถานที่แห่งนี้ เกิดความสงบ โดยการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้ดูสงบ ร่มรื่น ร่มเย็น เหมาะแก่การส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับบุคคลที่ต้องการความสงบ ความร่มรื่นและความร่มเย็น จะส่งผลให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวได้บรรยากาศแห่งความสงบดังกล่าว นอกจากนั้นจะก่อให้เกิดการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสงบกายสงบใจไปด้วย ภายในโบรณสถาน ก็จัดบรรยากาศแห่งความสงบร่มเย็นเป็นสำคัญ ทำให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงกิริยามารยาทในการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม อันเป็นการแสดงถึงการเคารพสถานที่ของนักท่องเที่ยว ทำให้จิตใจสงบ มีความอึดเอิบใจ และสุขใจในที่สุด

3.2 อาหารสี่ปลายะ เป็นการดำเนินการบริหารจัดการด้านอาหารอย่างเป็นระบบ การบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่สำหรับบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยจัดอาคารสถานที่ที่เป็นสัดส่วนที่เหมาะสม และมีร้านอาหารเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว จัดร้านอาหารให้อยู่ในบริเวณเดียวกันในลักษณะของศูนย์อาหาร

(Food Center) จัดสภาพแวดล้อมบริเวณร้านอาหารให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมกับการรับประทานอาหาร สะอาด ไม่ใกล้บริเวณที่เก็บขยะ หรือบริเวณที่มีกลิ่นเหม็นรบกวน เป็นต้น

3.3 บุคคลสัปปายะ คือ โดยการบริหารจัดการบุคลากรภายในวัด ในการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ นักท่องเที่ยว คอยบริการด้านการรักษาความปลอดภัย (รปภ.) นักประชาสัมพันธ์ภายในวัด และมัคคุเทศก์ บุคลากรที่คอยบริการด้านการรักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ดูแลและปกป้องชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ไม่ให้ตกอยู่ในอันตรายหรือไม่ให้ได้รับความเสียหาย สูญเสีย รวมทั้งการป้องกันอัคคีภัย ผู้บุกรุก ป้องกัน การโจรกรรม และอาชญากรรม การสูญเสียอื่น ๆ ตลอดจนความเสียหายต่าง ๆ ในอันที่จะทำให้วัดต้องสูญเสีย ผลประโยชน์ โดยมีหน้าที่ ดูแล ป้องกัน รักษาทรัพย์สินของวัดให้รอดพ้นจากการโจรกรรมจากอัคคีภัย และเหตุร้ายแรงอื่น ๆ ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบตลอดเวลา ดูแลการผ่านเข้าออก ของบุคคลภายนอกและยานพาหนะ ทำการตรวจเช็คทรัพย์สินที่จะนำเข้าหรือส่งออกภายในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ อำนาจความสะดวกในเรื่องของการจราจร ทางเข้าออก และภายในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งมีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ในด้านการบริการนักท่องเที่ยว และการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดความประทับใจจากนักท่องเที่ยว

3.4 ธรรมสัปปายะ การพูดคุยสนทนาธรรมที่เหมาะสม พูดแต่พอประมาณ เฉพาะเรื่องที่เอื้อ ปัญหา เมื่ออยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมแวดล้อมด้วยผู้ทรงความรู้ ทรงคุณธรรม ความเป็นสัปปายะย่อมเกิดขึ้นด้วย เป็นการให้ความรู้ทั้งในด้านการปฏิบัติธรรม หลักพุทธธรรม การเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่สร้างความ สบายใจแก่นักท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หลักสัปปายะ 4 ประการนี้ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญนำมาประยุกต์ใช้ในการ จัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ใช้ปรับแก้ปัญหา การจัดการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่(อวาสาสัปปายะ) ด้านอาหาร (อาหารสัปปายะ) ด้านบุคคล (บุคคลสัปปายะ) และด้านธรรมะ (ธรรมสัปปายะ) จากการศึกษา ทำให้ทราบว่า หากวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียน บางแก้ว จังหวัดพัทลุง นำหลักสัปปายะ 4 มาประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาก็จะเป็น การส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดเป็นสิ่งที่สนับสนุนเกื้อกูล ส่งเสริมหรืออำนวยความสะดวก สบายใจเกิดความคล่องตัวในการเป็นอยู่ เกื้อกูลในการพัฒนาให้เกิดความสะอาด สงบ ร่มรื่น ทั้งทาง กาย และทางใจ เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาอย่างสอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพ และ สถานการณ์ในปัจจุบัน

อภิปรายผล

งานวิจัย “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุ เจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียน บางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นการจัดการขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มี การกำหนดไว้ โดยการใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์มาผสมผสานกัน เพื่อการนำทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการจัดการ โดยผ่านกระบวนการบริหารการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุม และการประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นวัดที่ผู้คนในปัจจุบัน ให้ความสนใจและนิยมมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นเหตุให้วัด ได้ปรับบทบาทใหม่ เพิ่มจากเดิมที่เคยจำกัดไว้สำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจของสงฆ์ และศาสนพิธีของชาวบ้าน ได้กลายมาเป็นสถานที่

ท่องเที่ยวที่ได้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเป็นการท่องเที่ยววิถีใหม่ เพื่อเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นซึ่งมีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์เฉพาะตัว

วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง จึงได้มีบทบาทด้วยอาศัยคุณสมบัติข้อนี้ของศาสนาสถานมีเรื่องราว มีตำนาน มีประวัติมีความเป็นมา และมีอายุกว่า 1,000 ปี เป็นที่สนใจ นำศึกษา เป็นแรงจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยว และได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของพระมหาสำราญ ฐานุตตโม (ประเสริฐซึ้ง) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ผลการวิจัยพบว่า ด้านศาสนสถาน ได้แก่ สิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา อันแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็จะมีศิลปะที่แตกต่างกันอดีต (พระมหาสำราญ ฐานุตตโม (ประเสริฐซึ้ง), 2561) ในปัจจุบันสื่อต่าง ๆ มีส่วนแนะนำข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวให้ได้ตัดสินใจง่ายขึ้น และออกไปท่องเที่ยวในที่ต่าง ๆ ตามความพึงพอใจของแต่ละคน กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เนื่องในวันสำคัญทางศาสนา จะมีผู้คนที่ให้ความศรัทธานับถือในโบราณสถานแห่งนี้และเข้ามาท่องเที่ยว สักการบูชาโบราณสถาน และเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้การการท่องเที่ยวมีความเติบโตขึ้นอย่างมาก แต่ทางวัดไม่ได้มีการเตรียมการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปแบบจึงเกิดปัญหาด้านต่าง ๆ เช่นปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในและรอบ ๆ บริเวณวัด รวมถึงปัญหาด้านอื่น ๆ ที่จะตามมา

วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ก็เป็นเหมือนหลาย ๆ วัดที่มีปัญหาในการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงพื้นที่ในท้องถิ่นของประชาชนหรือชุมชน ถือเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนา (อคิน ธิพัฒน์, 2527) ด้านต่าง ๆ ภายในวัด จากการที่วัดเป็นที่เริ่มรู้จักมากขึ้นของนักท่องเที่ยวและผู้คนที่หลงใหลเข้ามาในแต่ละวันค่อนข้างมาก ดังนั้น เจ้าอาวาสชาวบ้าน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมความพร้อมปรับปรุงแก้ไขปัญหา เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสะอาดร่มรื่น เพื่อให้วัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นวัดที่มีโบราณสถานที่สวยงามเป็นที่สัปปายะ เป็นแหล่งที่ผู้คนมาท่องเที่ยวเพื่อสงบจิตสงบใจ ปฏิบัติธรรม รักษาศีล เรียนรู้ธรรมะ และเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ” มีเนื้อความกล่าวถึง สัปปายะ มีเนื้อความตอนหนึ่งว่า คนมักมีจิตผสม เช่น ราคะผสมวิตก โทสะผสมพุทธิ เป็นต้น ในการปฏิบัติบำเพ็ญสมาธิ นอกจากเลือกกรรมฐานให้เหมาะกับจริตแล้ว แม้แต่สถานที่อยู่อาศัยบรรยากาศ หนทางของใช้ อาหาร เป็นต้น ท่านก็ยังแนะนำให้เลือกลีงที่ เป็นสัปปายะ คือ เกื้อกูล เหมาะกันด้วย หลักสัปปายะ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่อาศัยในสถานที่ที่เหมาะสม แหล่งอาหารที่เหมาะสม การพูดคุยเหมาะสม บุคคลที่เหมาะสม อาหารที่ถูกสุขลักษณะ สภาพดินฟ้าอากาศดี รวมถึงอิริยาบถที่มีความเหมาะสมเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อการประพฤติและปฏิบัติธรรม หรือเพื่อให้เหมาะสมต่อการพัฒนาตนเองได้รับผลอย่างเต็มที่จนบรรลุคุณงามความดีหรือเข้าถึงมรรคผลนิพพานตามหลักการทางพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2552)

การจัดการและการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง แต่ละด้านมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งการวางระเบียบ และแบบแผนในการบริหารจัดการความสะอาดของสถานที่ภายในบริเวณวัด และส่วนที่สำคัญของวัด เช่น บริเวณพระเจดีย์เป็นที่ผู้คนมาแล้วต้องไปกราบไหว้ สักการบูชา จึงต้องดูแลความสะอาดเป็นพิเศษ เพื่อเป็นพุทธบูชา และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ให้สะอาดตา เจริญใจ ทำให้จิตใจสงบ เกิดความปิติ ง่ายในการเข้าถึงศีล และธรรมะสอดคล้องกับงานวิจัย พระปลัดบุญเลิศ กตปถวิญญู (สุทธิมาลย์) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธกรณศึกษาวัดใหญ่บางปลากด” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการได้เห็นศิลปความงามด้านพุทธศิลป์ เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งพักผ่อน และให้ความเพลิดเพลินแก่จิตใจได้ดี มีความสวยงามของพุทธศิลป์ภายในวัด ด้านการให้บริการความสะอาดสบายในการท่องเที่ยว ห้องน้ำสะอาด

มีที่จอดรถเพียงพอแหล่งเรียนรู้ที่มีสาระประโยชน์ ด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม พัฒนาจิตใจ และปัญญา ได้รับความรู้ และหลักการทำบุญทำทานแนวทางในการดำเนินชีวิต ด้วยความมีสติ และผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว คือ รู้สึกมีความสุข (พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์), 2560)

การใช้หลักสี่ปายะ 4 ของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง1) อวาสาสี่ปายะ 2) อาหารสี่ปายะ 3) บุคคลสี่ปายะ 4) ธรรมสี่ปายะ ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “การจัดการสาธารณูปการและ สาธารณะสงเคราะห์ของวัด”ว่า การบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาส หรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสงบสุขให้มีความสี่ปายะ 4 อย่าง คือ 1) อวาสาสี่ปายะที่อยู่เป็นสุขสบาย คือ ทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่ร่มรื่นรื่นรมย์ เป็นรมณีสถานเจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ 2) อาหารสี่ปายะอาหารเป็นที่สบาย ตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหารการจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร 3) บุคคลสี่ปายะบุคคลเป็นที่สบาย เรื่องของบุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัด แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัด 4) ธรรมสี่ปายะธรรมที่เป็นสบายจุดมุ่งหมายหลักของวัด คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม เป็นที่แสดงพระธรรมเทศนา แก่พุทธศาสนิกชน (พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), 2538)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นการจัดการขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มีการกำหนดไว้ โดยการใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์มาผสมผสานกัน เพื่อนำทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการจัดการ โดยผ่านกระบวนการบริหารการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุม และการประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยนำหลักสี่ปายะ 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมเพื่อการจัดการที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม แหล่งอาหารที่เหมาะสม การพูดคุยเหมาะสม บุคคลที่เหมาะสม อาหารที่ถูกสุขลักษณะ สภาพดินฟ้าอากาศที่ดี รวมถึงอิริยาบถที่มีความเหมาะสมเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อการประพฤติและปฏิบัติธรรม การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดพระบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุงใช้เป็นแนวทางเพื่อการจัดการท่องเที่ยว เป็นหลักธรรมที่เอื้อต่อการจัดการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสถานที่สถานที่ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขสภาพของสถานที่และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในวัดให้เหมาะสมต่อการจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้มากขึ้น ทั้งเพื่อความสบายกาย และสบายใจ 2) ด้านอาหารควรปรับปรุงอาคารสถานที่ใช้เป็นสถานที่บริการด้านอาหาร ควรมีร้านอาหารที่เพียงพอ มีความหลากหลายของอาหาร อาหารสะอาด ถูกสุขอนามัย มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และมีราคาที่เหมาะสมยุติธรรมต่อนักท่องเที่ยว 3) ด้านบุคคลควรมีการจัดบุคลากรไว้ช่วยเหลือและเหลือนักท่องเที่ยวในทุกด้าน เช่น ดูแลอำนวยความสะดวกความสะดวกในสถานที่จอดรถ ดูแลความปลอดภัยในทุกอย่าง ช่วยเหลือให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสนใจ ด้วยการบริการด้วยน้ำใจด้วยความเป็นมิตร 4) ด้านธรรมะควรมีการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่สนใจเรื่องธรรมะ หรือบุคคลที่เดินทางมาเพื่อหาความสงบทางใจนำหลักธรรมไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) ควรนำผลการศึกษาวินิจฉัยในครั้งนี้ เป็นข้อมูลเพื่อประกอบเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัด โดยยึดหลักสี่ปายะ 4 หรือสี่ปายะ 7 ให้มีคุณภาพประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ควรนำผลการศึกษา เป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูล วางแผนในการพัฒนา การจัดการท่องเที่ยวตามหลักสี่ปายะทางพระพุทธศาสนาต่อไป 3) ควรมีการขยายความรู้สู่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอย่างเหมาะสม ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

- 1) การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม 6 เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในสายการท่องเที่ยวหลังยุคนิวนอร์มอล (New Normal)
- 2) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการวัดให้เป็นแห่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา
- 3) การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้. (2564). สำนักเรียนรู้คุณหญิงหลงอรรรถกรวี. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://clib.psu.ac.th/southerninfo/>
- พระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์). (2560). การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ:กรณีศึกษาวัดใหญ่บางปลากรด. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2535). คุณธรรมและพุทธวิถีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรมและโรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2559). ราชบัณฑิต พจนานุกรมไทย-บาลี. กรุงเทพมหานคร: บริษัทปัญญามิตรการพิมพ์ จำกัด.
- พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐซึ้ง). (2561). การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ). (2538). การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ภัทร์สุภา ลีลานภาพรรณ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงพุทธศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมใน กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยมงกุฎราชวิทยาลัย.
- วรรณ วรชวานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อคิน รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.